

חולין נג

משה שווערד

1. SEE ADDENDUM חולין נב

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

כתב הרשב"א בתוה"ב (הקצר, כ"ב ש"ג) מעשים בכל יום שחתול נכנס למקום שתרנגולים שם ואין חוששין להם כו', ואפשר שחתולים הנמצאים אצלנו בני תרבות הם עם התרנגולים, וכל שלא ראינו בני תרבות אחריהם והכה אין חוששין להם, וראוי לחוש להם. ומפרש הכ"י (שם) הטעם דראוי לחוש משום דאשכחן בגמ' שהיו חוששין שמא דרס החתול, ושונרא דידהו היו רגילים עם התרנגולים כמו שהם רגילים עכשיו. אבל בר"ן כתב, דעכשיו נוהגין היתר בחתולים הנכנסים ללול של תרנגולים, וסומכין מפני שהחתולים שלנו בני תרבות הם, וכל שלא הכהו אין חוששין לו. ועי' בשו"ע ובנו"כ (שם ס"ה).

דף נג. אף לחולדה יש דרוסה. עי' בתשו' חתם סופר (יו"ד סי' נח) דאף לחולדה יש דרוסה אפ"ה העכבר אף שגדול מחולדה אין לו דרוסה, כי לא דיברו חז"ל אלא באותם שהם דורסים, ומ"מ לפעמים אין ארס שלהם מזיק, לכן הוצרכו להעיד על איזה מהם שארס שלו מזיק, שגם הנחש שהוא

3. ספר שערים מצויינים בהלכה

אין דרוסה אלא ביד לאפוקי רגל דלא פרש"י שהכהו בידו ולא ברגל אחרונה. ומפרש במ"מ (שחיטה פ"ה ה"ז) דאין הארס של הדורס אלא בידו אבל לא ברגלו, וטעם הענין נתברר בספרי בעלי חיים. ועי' בב"י (יו"ד סי' נז) דבעוף שאין לו אלא שתי רגלים לא שייך לפלוגי ביה, דברגלים הוא דורס כמו חיה בידים.

4. ספר שערים מצויינים בהלכה

ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא כו'. כתב הר"ן, כל אימר דאיתמר הכא ודאי חשבינן להו, כיון דתלינן בהו לקולא, וכזה מצינו לעיל (ז). אימר בעצם נפגם, ובמס' ביצה (ז). נמי אמרי' אימר לא בדק יפה יפה, וכולן לשון פשיטא הם. ועי' בתוה"ב להרשב"א (כ"ב ש"ג) דתולין להקל, וטעמא דמילתא משום דרובא דאורייתא, ורוב בהמות כשרות כו'. ומפרש הש"ך (יו"ד סי' נז ס"ק לב) דרוב החיות בחזקת שאינם דורסים. ועי"ש בפמ"ג (שפ"ד שם) דכוונתו דרוב מינים אין להם ארס.

5. חזושי הרשב"א על מסכת חולין דף נג/א

הא דאמר רבי אבא בר רב הונא אמר רב הונא אמר רב ארי שנכנס בין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהם. אין אומרים שמא ארי דרס לפי שרוב אריות דורסים ומיעוט אין דורסין, וכל הדורס אין צפרניו נשמטת וזו הואיל וצפרניו יושבת לו בגבו אימר בכותל נתחכך. הקשה ר"ת ז"ל מכל מקום ליבעו בדיקה דהא אמרינן דרובן דורסין, והלכך דל צפורן מהכא וניזל בתר רובא וניבעו בדיקה כולהו, דהא אזלינן באיסורא בתר רובא לכ"ע. וכן נמי הא דאמר אביי לקמן בשמעתין לא אמרן אלא צפורן אבל מקום צפורן לא, אפי' ליכא צפורן נמי ליבעי בדיקה כדאמרן. ותי' ז"ל דלאו דורסין ודאי קאמרינן אלא בריאין וראויין לדורס ומיעוט חולין ואין ראויין לדורס, וכל הראוי לדורס אין צפרניו נשמטת וזה הואיל וצפורן יושבת על גבו אימר כרע שכב הארי סמוך לכותל וכבר פירשוה לחוץ, ושור זה נתחכך בכותל סמוך לו ועם שנתחכך נשמטה צפורן הארי וישבה לו בגבו ולא מחמת דריסה. ...

6. תוספות מסכת חולין דף נג עמוד א ד"ה כל הדורס

כל הדורס אין הצפורן נשמטת - האי כל לאו דוקא וכן כל המתחכך דבסמוך אלא כלומר רוב הדורסין רוב המתחכך.

7. רש"ש על חולין דף נג/א

שם אבל תרתי ותלת חיישינן. ק"ל דהשתא תרתי חיישינן תלת מיבעי'. וכה"ג הקשה הכ"מ בפ"ח מהל' לולב ה"ז וע"ש במל"מ

ספר שחיטת חולין

גמ': אבל תרתי ותלת חיישינן. ערש"ש
שהק' השתא תרתי חיישי' תלת מיבעיא
ןועיין לעיל ג' ע"ב שחט בפנינו ב' וג' פעמים
וכן בדרף ט' ע"א, וכ' ריטב"א ג' ע"א נקט שנים
ושלשה כדאמרי אינשי, א"נ תרתי לרבי תלת
לרשב"ג, וכ"כ רש"ש שם, ויש לדון כאן נמי
דלרבי סגי הוכחה דתרתי ולרשב"ג בעי ג'.

8. ספר שחיטת חולין

דהוי ס"ס שמא לא נכנס ואם נכנס שמא לא דרס, און דרוב בהמות בחזקת שלא דורסין, ועיין ש"ך ס' נ"ז סק"ל דלא חיישי' לדורסה אלא היכא דאיכא ריעותא דבלא"ה אמרינן דרוב בהמות אינן דורסין, (וצע"ק לשון הגמ' לעיל רוב אריות דורסין).
ובש"ך בכללי ס"ס סימן ק"י ס"ק ט"ו דן
דהרי הוי ס"ס שאינו מתהפך, וכתב
כיון דצריך לדון קודם אם על לכן לא איכפ"ל
דל"ה מתהפך.
וכן צריך להסביר אמאי ליכא כאן חסרון דשם
אונס חד הוא דהכל הוי חד היתר דלא
דרסה, דהטעם הוא כיון דמתחילה צריך
להסתפק שמא בכלל לא נכנס וליכא כלל מקום
ספק הא גופא משוי ליה כב' ספיקות, ומה"ט
ל"צ מתהפך, כיון דצריכים תחילה לדון בכלל
אם יש ספק נוכן צריך לבאר כ"ב נ"ה ע"ב ספק
על לגבי ס"ט בנכנס לבקעה].

גמ': ספק על ספק לא על אימא לא על.
בב"י כתב בשם הרשב"א ב' טעמים או

9. חדושי הר"ן על חולין דף נג/א

עאל ושתיק ויתיב בינייהו אימר שלמא עבוד. [1] יש מי שכתב דדוקא בדידעינן דשתקי מתחלה ועד סוף אבל אי משכחינן להו דשתקי ולא ידעינן מעיקרא היכי הוו קיימין חיישינן שמא מתחלה דרס והשתא נח רוגזיה ומ"ה שתיק. [2] אבל הרא"ה ז"ל כתב דכיון דחזינן דהשתא שתיקי לא חיישינן דילמא מעיקרא דריס דאם איתא דאזיק להו אכתי הוו מקרקרין:

10. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף נג עמוד א

קטע רישיה דחד מינייהו נח מריתחיה. כתבו האחרונים דה"מ כשתיכף מתה, אבל אם נעשית מפרכסת או שעדיין היא חיה, לא נח מריתחיה.

שם. נחלקו האחרונים בקטע רישא דתרי מינייהו אם השאר אסורות, דדעת המשאת בנימין דמותרות כיון דנקטי' דאחר שהרג שניים נח מריתחיה, ויש אוסרים כיון דחזינן דלא נח מריתחיה. ואין להביא ראיה מלשון רש"י שכתב דנח ריתחיה בהני, משמע אף בתרתי, דהוא ודאי ט"ס, שהרי בגמרא מפורש דמיירי בחדא. וברש"י שברי"ף הגירסא היא נח נפשיה בהכי.

11. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף נג עמוד ב

כי פליגי דאיהו קא שתיק וכו'. הקשה הרשב"א אמאי כל השוורים אסורים הא דבפשטות איירי שנכנס ארי לבין השוורים, והא איכא ס"ס, דהא זה ברור דלאו כולהו נדרסו, ועל כל אחד מהשוורים איכא ספק שמא הוא לא נדרס, ואף אם דרסו אי"ז מוכרח שהיה זה כנגד החלל. ותירץ דאין להתיר מכח ס"ס אלא היכא דליכא לבירורי [ולשיטת' דס"ס מטעם רוב, וברוב אם אפשר לברר מבררינן], וכ"ז דלא נבדקו כל השוורים אסורים. ולפ"ז לכאורה כיון דאנן לא בקיאינן בבדיקה וליכא לברורי, שוב יש להתיר כל השוורים מטעם ס"ס. ובראש יוסף כתב דהוי ספק מחמת חסרון ידיעה, שהרי אם היה בקי וחכם לפנינו היה יכול לבדוקה, אלא שאנו אין יודעין, ובכה"ג חשיב אפשר לברורי, דחסרון ידיעה לא נחשב ספק.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב לא שמיע לי, כלומר לא סבירא לי.
נראה הביאור בזה, דמצינו כמ"פ בתרגום שמיעה בלשון קבלה, כגון עה"כ (יתרו יט-ה) "אם שמוע תשמעו" אם קבלה תקבלון, וכן עה"כ (משפטים כד-ז) "נעשה ונשמע" נעבד ונקבל, וא"כ ה"נ לא שמיע לי פירושו שאינו מקבל הדברים, כיון שלא הבין את דבריו, וכבר הבאנו כמה פעמים שאם יש

כתב בחי' הרשב"א, דאע"פ שנחלקו רב ושמואל, וקי"ל כרב באיסורי, מ"מ בזו הלכתא כשמואל, דהא פסק אמימר כוותיה דשמואל. וכ"כ הרשב"א בתוה"ב (ב"ב ש"ג).

13. רש"י על חולין דף נג/ב

אתריה דשמואל הוה - ולא אורח ארעא לאורויי קמיה באתריה בדבר שהן שוין בו אבל אי הוו פליגי בה לא היה משדר להו קמיה להפסיד ממון ישראל דכל מקום שיש נדנוד חטא אין חולקין כבוד לרב כך שמעתי ול"נ

דה"ג אלא אתריה דשמואל הוה ומהכא לא תפשוט דהדר ביה רב דלאו אורח ארעא למישרי באתריה מלתא דאיהו אסר והכי אמרינן בעירובין (דף צד) ורב אי ס"ל דאסור לימא ליה אתריה דשמואל הוה:

• **ספר שערים מצויינים בהלכה**

אתריה דשמואל הוה. כתב בתשרי מהרי"ק
(שורש קסט) דמה שמשמע בגמ' כאן
דאין לת"ח להורות במקום חבירו כנגד דעת
חבירו, היינו דוקא בעירו ממש, ושמואל היה
שם בעיר, דהא שדרינהו לקמיה דשמואל,
אבל היכא שאינו בעיר ממש, אפילו הוא
בתוך ג' פרסאות, פשיטא שיכול להורות
כאקראי, היכא דהת"ח האחר אינו רבו. ועי'
ברמ"א (יו"ד סי' רמה סכ"ב) דאין לו להורות
איסור והיתר או לנהוג שררה באתריה
דחבריה. ובביאור הגר"א ציין להגמ' כאן.

14. **רש"י על חולין דף נג/ב**

לידי תקלה - אידי דהוה בהו טובא לא מצי לאזדהורי בהו ואתי למיכל חד מינייהו:

• **שו"ע יו"ד סימן נז**

(כ) אם רבים הם הנדרסים, אסור להשהותם י"ב חדש, כדי שלא יבא לידי תקלה. (והמנהג להחמיר
אפילו באחד):

• **ספר שערים מצויינים בהלכה**

ה]. ועי' בפרי תואר (שם ס"ק נב) דדוקא
בודאי דרוסה קי"ל כהרמ"א להחמיר אבל
בספק דרוסה אין להחמיר אלא כשהם רבים,
אבל באחד אין להחמיר ולא חיישינן לתקלה.
וכ"כ במנחת יעקב (כלל ד סק"ו). אבל בתשרי
חתם סופר (שם) חולק, וס"ל דאדרבה דכל
דהאיסור קיל חיישינן יותר לתקלה, ולכן
בספק דרוסה דהוי קיל טפי יש לחוש יותר
לתקלה, ואף אחד אסור להשהות אפילו לזמן
מועט. ועי"ש בדרכ"ח (ס"ק ריב).

15. **רמב"ם יד החזקה הלכות שחיטה פרק יא**

(ב) ואסור למכור ספק טריפה זו לנכרי בתוך זמן זה שמא ימכרנה לישראל:

• **כסף משנה על הלכות שחיטה פרק יא הלכה ב**

ומ"ש ואסור למכור ספק טריפה זו (וביציה) לנכרי תוך זמן זה וכו'. שם (דף נ"ג ע"ב) ההוא שרקפא כלומר סל מלא עופות ספק דרוסות דאתא לקמיה דרב שדרינהו לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא ופריך וליזבנינהו לנכרי ומשני אתי לזבונינהו לישראל:

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

וּלְיַחְנֻקֵינָהּ וּלְיִשְׁדֵּינָהּ לְאַשְׁפָּה. כָּתַב בְּתִשְׁרֵי
נֹדַע בִּיהוּדָה (מֵהַר"ת יו"ד סי'
יג) דַּמְדְּלָא קָאָמַר וּלְיַחְנֻקֵינָהּ וּלְיִזְבֻּנֵינָהּ לְנִכְרֵי
כְּדַפְרִיךְ מִתְחִילָה, מִשְׁמַע מִזֶּה דְכִיּוֹן דְּחֻנְקֵינָהּ
בִּידֵים וְעִשְׂאוֹם נִבְלוֹת, וְדַאי אֲסוּר לְמוֹכְרָם
לְנִכְרֵי מִשּׁוּם אִיסוּר סְחוּרָה בְּדַבְרֵי אֲסוּר, אֲבָל
זֶה אֵינּוּ, דְּהָא אֲפֻשְׁר לְמוֹכְרָם לְנִכְרֵי בְּעוֹדָם
חַיִּים וְהַנִּכְרֵי יַחְנֻקֵינָהּ לְפָנָיו, אֲלֵא וְדַאי דְּמִיּוּרֵי
שְׂאִין הַנִּכְרֵי הַקּוֹנָה מְזוּמָן כַּאֲן לְקֻנּוֹתָם, וְאוּלֵי
מִיּוּרֵי בְּכַפֵּר דְּאִין קוֹנָה מְצוּי שֵׁם עַל נִבְלַת עוֹף
טְהוּר, כְּדַאִיתָא בְּמַס' עוֹקְצִין (פ"ג מ"ג)

• תורת חיים על חולין דף נג/ב

הכי גרסינן במקצת ספרים. וליחנקינהו ולישדינהו לאשפה אי נמי ניתבינהו לעכו"ם וה"ה דהוה מצי למימר אי נמי ניזבינהו לעכו"ם דהא דתנן אין עושין סחורות בנבלות היינו במתכוון אבל מי שנזדמן לו נבלה מותר למוכרה וליתנה לעכו"ם שנאמר או מכור לנכרי:

17. רש"י על חולין דף נג/ב

לפרסומי מילתא – [1] וכי אזל לנהרא אוושא מילתא טפי ולפי שעופות דקים היו ומרובים היו לא יכול לבודקן ולהתירן בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה באחת מהן [2] אי נמי איידי דקליש זיהריה דנץ לא מאדים בשר ולא מינכר ודבר זה נראה לי:

18. חדושי הרשב"א על מסכת חולין דף נג/ב

אלא לפרסומי מילתא דאסורה. כלומר ללמד לתלמידים מפני שנחלק עליו רב בדבר זה רצה לפרסם האיסור. ואם תאמר מפני מה לא בדקן. [1] פרש"י ז"ל מפני שהעופות היו דקין ומרובים לא היה יכול לבודקן ולהתירן מפני הטורח שמא יטעה באחת מהן, [2] אי נמי איידי דקליש זוהרי דנץ לא מאדים בשר ולא מינכר, ודבר זה נ"ל, עכ"ל. [3] ובתשובת הראשונים ז"ל משום דהני עופות איידי (דנקיטי) [דקטיני] לא מינכרא אדמימות עלייהו. ואיכא מרבנותא ז"ל שאמרו דכי אמרו דרוסה צריך בדיקה דוקא באחד מחמשה דרכים שהוזכרו בגמ' דלא פליגי בהו רב ושמואל, כגון ספק כלבא ספק שונרא דאמר אימר כלבא, ספק עאל ספק לא עאל, אי נמי איהו שתיק ואינהו שתיק, ואי נמי קטע רישא דחד מינייהו, א"נ איהו צוח ואינהו מקרקרן. דבכל הני תלינן להקל ורב ושמואל מודו בהו דלא חיישינן, בהני חמשה הוא דאמרי דצריכה בדיקה, אבל במאי דפליגי רב ושמואל כגון דאיהו שתיק ואינהו מקרקרן לא מתכשרן בבדיקה, והיינו דלא בדקינהו שמואל להני עופות וחנקינהו ושדינהו בנהרא. ונ"ל דלא מחזור כלל, דכל הני ודאי אפילו בבדיקה אינה צריכה...

19. תוספות מסכת חולין דף נג עמוד ב ד"ה דרוסה שאמרו

דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כו' – [1] פ"ה כגון ספק דרוסת ארי או שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ משמע דודאי דרוסה לא מהניא בבדיקה וכן פירש הרב רבי יצחק בר' מאיר ז"ל דודאי דרוסה אין לה בדיקה שפעמים שמאדים הבשר ואין יכול לכיון יפה [2] ונראה דיש בדיקה אפילו לודאי דרוסה מדאמר בסמוך בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמם אבל אם האדים הבשר שכנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים כשרה אף על גב דודאי נדרסה שהרי האדים הבשר וא"כ איכא ודאי זיהרא ועוד דקאמר בסמוך דמורי ביה רב מכפא עד אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה דרב לא חייש לספק דרוסה דלא הדר ביה כדפירש בקונטרס לעיל מההיא דכל גנות (עירוובין צד). והא דאמר בריש פירקין (מג). נפקא מינה לספק דרוסה ולא אמר לודאי דרוסה משום דאף לספק דרוסה קיימא לן דחיישינן ועוד מדבעי בסמוך וושט נקובתו במשהו דרוסתו נמי במשהו קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה אלמא אף על גב דמאדים במשהו ונדרס ודאי בעי למימר דכשר עד שיהא בו בכאיסר ונראה שגם בקונטרס לא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה וכריסה וצדה וכל מה שכנגד בני המעיים אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום.

א. דף על הדף מסכת חולין דף נג עמוד א

בגמ': בהדי דשליף שדי זיהריה. כ"ק אדמו"ר הבית ישראל מגור זצ"ל אמר בשם זקינו, החדושי הרי"ם זצ"ל, ענין נפלא הנלמד מהגמ' כאן, דמבואר כאן, שבעל חיים הדורס, מטיל עיקר ארסו בעת ששולף וחולץ צפרנו. ומדה טובה מרובה (סוטה יא א) לפני שהקדושה עוזבת, אז היא חודרת ביותר עכד"ק. (ראה בספר פאר ישראל ח"א ע' שפ"א)

ב. דף על הדף מסכת חולין דף נג עמוד א

בגמ': בהדי דשליף שדי זיהריה. אדמו"ר האמרי אמת (פ' יתרו שנת תר"צ) מבאר שזהו הענין של שעת סעודה שלישית שהוא עת רצון, רעוא דרעוין, כמו שאמרו כאן איידי דשליף שדי זוהרא, שכשהחיה שולפת את ידה, אז - היא מכניסה את הרעל, כן להיפוך גבי דבר שבקדושה, בצאת היום, בעת שהקדושה מסתלקת, אז - יש עיקר התגברות כח הקדושה, ולכן אז הוא עת רצון.

וכמו כן מצאנו אצל אליהו ואלישע, שבעת שנסתלק אליהו מן העולם ועלה הרוח סערה השמימה, א"ל לאלישע: אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן (פי שנים ברוחך), שבעת ההסתלקות יש יתר שאת לכה הקדושה.

באמרי אמת (פ' אחרי תרצ"ב) מבאר על פי זה, למה הי' נצרך הכהן הגדול לקדש את ידיו ורגליו כשפשט את בגדי הלבן, בשלמא כשלבשם שנתעלה בקדושה, אבל כשפשט אותם למה אז נצרך לקדש יו"ר. אלא שבשעת פשיטת בגדי הלבן, גמר העבודה שבפנים, אז חל עליו קדושה ביתר שאת, כעין בהדי דשליף שדי זיהרא, ולכן הי צריך אז עוד פעם לקדש את ידיו ורגליו.

ג. דף על הדף מסכת חולין דף נג עמוד א

בגמ': אמר רב יוסף, נקטינן אין דרוסה לכלב. בספר סוד ישרים להגה"ק מאיזביצה זצ"ל על פורים (ע' י"ח) כותב: כתיב ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד וכו', ביאר בזה אדמו"ר הגה"ק זצ"ל"ה, ראשית גוים עמלק, והיינו שהקטרוג מעמלק מתיצב נגד האדם תיכף בהתחלה כל עוד שאין על האדם אלא תרעומת, ורמזו זאת בגמ' (חולין נ"ג) נקטינן אין דרוסה לכלב, היינו שאין כוחו חזק כמו שאר האומות, כי קטרוגם של שאר האומות הוא רק במקום שבאים בטענה חזקה לאחר שיצא החטא ח"ו לפועל, אבל עמלק הוא מעורר ראשית ההסתה לחטא בלב האדם ובעוד שלא הוציא אותו האדם מכח אל הפועל, שאין עדיין על האדם טענה מפורשת רק תרעומת שלבו אינו זך ונקי, אז מתחיל קליפת עמלק שנקרא כלב (עי' רש"י סו"פ בשלח) לנבוה בקטרוגו עכד"ק. וע"ש בספר סוד ישרים מש"כ לבאר הדה"ק הנ"ל באריכות.